Na Ruana Kerekereˈa Sa Paul Fuana Ngwae Faˈamamana Ki ˈI Korint

Ti faˈamanata ˈosoˈoso kira saea fasi sa Paul sokea ngwae ˈi Korint ki, duˈungana sa Paul saesaea nia ke leka siada, bore ma nia noaˈa kasi dao. Nia ka kerekere naˈa fuada, ma noaˈa nia kasi leka naˈa. Ma faˈamanata ˈosoˈoso kira saea fasi sa Paul noaˈa kasi mamana goˈo. Ma kira ka saea neˈe nia noaˈa laˈu lifurongo mamana sa Jesus Christ. Na ngwae faˈamanata ˈosoˈoso neˈeri ˈi Korint, kira noaˈa laˈu na ngwae eta faˈamamana ˈi Korint. Sa Paul saeda ˈani, “Ngwae maˈi ili ki.” Ma faˈasia 11:22, kulu saiana neˈe kira ngwae ˈi Jiu ki. Na ngwae faˈamanata ˈosoˈoso neˈeri, kira liu musi kula fuana faˈamanataˈanga. Ma ngwae ki folida fuana faˈamanataˈanga kira.

Na ngwae faˈamanata ˈosoˈoso neˈeri, kira sasi ru ki taˈifau fuana faˈalilana mamanaˈanga sa Paul ˈi Korint, fasi ˈiri kiraˈa talada ngwae ki kike alafafida neˈe kira faˈinaˈonaˈo fuana ngwae ˈi Korint, ma kika ngali mani ˈoro ˈuana faˈamanataˈanga kira.

Saena kerekereˈa neˈe, sa Paul ka olisia sokeˈa ˈoro neˈeri ki. Ma na kerekereˈa neˈe nia alaˈa liu mala sulia sa Paul talana, ma sulia na non-ifiiˈanga nia ana nonina, ma manata ˈaberaˈanga nia fuana ngwae God ki. Nia faˈataˈinia neˈe nia rao maˈudi fuana God ˈani maurilana taˈifau.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Raoˈa sa Paul fuana ngwae faˈamamana ki ˈi Korint & 1:1—7:16
Kwate fikuˈa fuana ˈafilana ngwae ki ˈi Jerusalem & 8:1—9:15
Sa Paul na ngwae ni lifurongo mamana & 10:1—13:13

1 Nauˈa sa Paul, ta ngwae lifurongo ana sa
Jesus Christ sulia na kwaiogaiˈanga God. Nauˈa
faˈinia sa Timoti na ngwae asina kia, keroˈo
kerekere kwau fuamuˈa na ngwae God ki neˈe
kamu tua saena maˈe fanoa doe ˈi Korint, ma
fuana ngwae God ki taˈifau logo neˈe kira tua
saena abaˈi kula ˈi Gris.
2 Nau ku foˈo fasi ˈiri God na Maˈa kia ma na
Aofia sa Jesus Christ ka kwaiˈofe amuˈa ma ka
kwatea na aroaroˈanga fuamuˈa.

Sa Paul baˈatafea God

3 Kulu baˈatafea God na Maˈa sa Jesus
Christ na Aofia kia. God neˈe na Maˈa ana
kwaimanataiˈanga fuaka, ma nia naˈa neˈe
gwalona na kwaigwaleˈanga ki taˈifau.
4 God kwaiˈafi aka, kaidaˈi kulu toˈo ana
ˈafitaˈiˈanga ki, fasi ˈiri kuke ˈafia logo ti ngwae
neˈe kira dao toˈona na kwalukaela ˈafitaˈiˈanga
ki. Kulu bolo fuana ˈafilana ngwae ki, sulia na
kwaiˈafiˈanga neˈe God kwatea fuaka.
5 Kulu dao toˈona nonifiiˈanga ˈoro ki, ka diˈia
ba sa Jesus Christ nonifii. Bore ma God kwaiˈafi
akulu ka doe logo, ka diˈia ba nia kwaiˈafi ana
sa Jesus Christ.
6 Kaimili nonifii fasi ˈiri ka ˈafi kamu ma ka
faˈamauri kamu. Ana kaidaˈi kaimili nonifii,
God ˈafi kaimili, ma kaimili ka ˈafi kamu logo,

ma mika faˈangasingasi kamu. ˈUnaˈeri muke
bolo fuana mabetauˈa ana kaidaˈi kamu liu ana
nonifii ˈanga diˈia logo neˈe kami liu ana.
7 Ma kaimili saiana ru neˈe: Ana kaidaˈi kamu
liu ana nonifii ˈanga diˈia logo neˈe kami liu ana,
God ke baˈa ˈafi kamu, diˈia logo nia ˈafi kaimili.

Sa Paul dao toˈona ˈafitaˈiˈanga doe saena abaˈi kula ˈi Asia
(Acts 19:23-41)

8 Ngwaefuta kina, kaimili oga muke saiana
neˈe ˈafitaˈiˈanga doe neˈe kami dao toˈona
kaidaˈi kami tua saena abaˈi kula ˈi Asia. Ana
kaidaˈi neˈeri, kaimili fia fasi kami ke mae, sulia
na ˈafitaˈiˈanga neˈeri doe ka tasa.
9 Kami fia fasi neˈe maurilamiˈa saena magalia
karangi ka sui naˈa. Ma kaimili saiana na ru
neˈeri ki fuli fuaimili, ˈiri noaˈa kami kasi fitoˈo
ana kaimili talamiˈa, bore ma kami ka fitoˈo ana
God lala neˈe saiana taˈelana na ngwae neˈe mae
ki.
10 God ka ˈafi kaimili fasi ˈiri kami kasi mae
ana ˈafitaˈiˈanga neˈeri ki. Ma nia ke baˈa
kwaiˈafi aimili logo fasi ˈiri na malimae kaimili
ki noaˈa kasi bolo fuana saungilaimili. Kaimili ka
fitoˈo ana nia ke baˈa kwaiˈafi aimili ˈunaˈeri,
11 ana kaidaˈi kamu ˈafi kaimili ˈani na
foˈongaˈa kamu ki. Nia neˈe, God ke baˈa
kwaiˈafi aimili sulia neˈe ngwae ki kira foˈo
ˈunaˈeri fuaimili ana kaidaˈi ˈoro ki. Nia neˈe,
na ngwae ˈoro ki kira ka baˈatafea God sulia na
kwaiˈafiˈanga nia fuaimili.

*Sa Paul noaˈa liu ka talaˈi rora ana ngwae ˈi Korint ki**

12 Ngwaefuta kina, kami manata baˈalafe
osiˈana kami sai leˈa ana abulaˈanga kami fuana
na ngwae ki taˈifau leˈa ma ka mamana, ma ka
tasa fuamuˈa. Na abulaˈanga kami ka ˈunaˈeri
noaˈa laˈu sulia na liatoˈo ana ngwae ki, bore
ma sulia na kwaiˈafiˈanga God fuaimili.
13-14 Na kerekereˈa nau ki fuamuˈa, kira ta-
langwaraˈu fuana malingaˈilani. Bore ma noaˈa
kamu kasi sai leˈa amiˈa ana kaidaˈi neˈe. Ma
nau ku oga kamu ke baˈa sai leˈa aimili, ˈiri ana
faˈi asoa na Aofia sa Jesus ka oli maˈi, muke baˈa
saeleˈa faˈi kami, diˈia logo neˈe kaimili saeleˈa
faˈi kamu.
15 Ma sulia nau ku sai leˈa ana neˈe kuke baˈa
saesaeleˈa fuana lisilakulu kwai liu, nau ku naia
ˈuana daoˈa toˈomuˈa ana ruana kaidaˈi, ˈiri nau
ku kwaiˈafi amuˈa.
16 ˈI naˈo nau ku fia fasi ana kaidaˈi nai leka
ˈuana ˈi Masedonia, nai baˈa liu kwau siaumulu.
Ma ana kaidaˈi nau ku oli maˈi nai baˈa liu
logo siaumulu, fasi ˈiri muke kwaiˈafi aku ana
lekalaku ˈuana abaˈi kula ˈi Judea.
17 Sui bore ˈana nau ku naia daoˈa ro ru
fuamuˈa ˈunaˈeri, nau noaˈa kusi dao naˈa
toˈomuˈa. Kamu kasi fia fasi neˈe manataku
rokisi kwai liu ana kaidaˈi ˈoro ki duˈungana nau
noaˈa kusi dao siaumulu. Nau noaˈa kusi diˈia

* **1:11** Ti malimae ana sa Paul, kira saea fasi sa Paul sokea ngwae ˈi Korint ki duˈungana sa Paul saesaea nia ke leka siada ma nia noaˈa kasi dao. Nia ka kerekere naˈa fuada ru fuila nia ke leka nama. Ma kira ka ˈuri, “Ngwae neˈe sa Paul fatalana kasi mamana goˈo.” Ma kira ka saea neˈe nia noaˈa laˈu lifurongo mamana sa Jesus Christ.

ngwae ana magalia neˈe kira fata ˈuri, “ˈIu, nai baˈa sasi ˈuira,” ma buri ˈana kira ka fata lala ˈuri, “Nau noaˈa naisi sasi goˈo ˈuira.”
18 Na fatalaku mamana diˈia logo na fatalana God neˈe mamana
19 sulia manataku diˈia logo manatana sa Jesus Christ na Ngela God neˈe kaimili sa Silas faˈinia sa Timoti kami fatataloˈania fuamuˈa. Ma manatana sa Jesus noaˈa kasi rokisi kwai liu ana kaidaˈi ˈoro ki. Bore ma nia naˈa neˈe ngwae neˈe saea, “ˈIu, nai baˈa sasi ˈuira,” ma nia ka sasi ˈunaˈeri.
20 God faˈa aliˈafua na fata alangaˈinga nia ki taˈifau ˈani sa Jesus Christ. Ma kulu alafafia neˈe sa Christ faˈa aliˈafua na fata alangaˈinga God. ˈUnaˈeri kuka baˈatafea God.
21 Ma God kwatea ma kaimili faˈi kamuˈa logo, kulu ka tua ratai faˈinia sa Jesus Christ. Ma God logo neˈe fili kia,
22 ma ka alua na toto akulu fuana ngwae nia ki ˈani Anoˈi ru Abu. Nia kwatea na Anoˈi ru Abu fuaka ˈuana tuaˈa saena mangoka, fasi ˈiri kuka sai logo ana God ke baˈa kwatea na ru leˈa ˈoro ki fuaka.

23 Aia, God saiana na alaˈanga nau ki mamana liu. Noaˈa naisi leka kwau ˈi naˈo siamuˈa ˈi Korint duˈungana noaˈa naisi oga balufilamuˈa fuana na ru ba kamu sasiˈi ki.
24 Noaˈa kami kasi oga neˈe mike gwaungaˈi fafi kamu ˈani suˈumaˈilamuˈa ana tae ki neˈe kamu faˈamamana ani. Sulia kami saiana na faˈamamanaˈanga kamu ana sa Jesus niˈi ngasingasiˈa naˈa. Bore ma kami oga mike kwaiˈafi amuˈa, ˈiri muke saeleˈa.

2

1 Kaidaˈi ba sui nau ku dao siamuˈa,
nau ku balufi kamu, ma nau ku faˈaliadila
kamu. Duˈungana tae ba noaˈa naisi leka goˈo
kwau siaumulu laˈu, osiˈana noaˈa naisi oga
faˈaliadilalamuˈa laˈu.
2 Fuila kamu ke faˈasaeleˈa nau. Ma diˈia
nau ku faˈaliadila kamu, tama sa tai mo neˈe ka
faˈasaeleˈa nau? Noaˈa goˈo ta ngwae, sulia nau
ku kwate kamu ka kwaimanatai.
3 Duˈungana ru neˈe, noaˈa naisi leka kwau
siaumulu, bore ma nau ku kerekere* kwau
fuaumulu fuana faˈasagalana ti ai amuˈa. Ma
kaidaˈi nai baˈa dao kwau siamuˈa, kamu kasi
faˈaliadila nau ˈani ru baera. Kamu na ngwae
neˈe nau ku oga muke faˈasaeleˈa nau. Sulia
nau ku saiana diˈia nau ku saeleˈa, tama kamu
taˈifau muke saeleˈa logo.
4 Kaidaˈi ba nau ku kerekere kwau fuamuˈa,
nau ku kwaimanatai liu, ma na kafo ˈi maaku
ki ka afe sulia nau ku angi. Noaˈa nau kusi
kerekere kwau fuamuˈa fasi ˈiri muke liadila,
bore ma nau ku kerekere kwau ˈiri muke saiana
na alafeˈanga doe nau fuamuˈa taˈifau.

---

* **2:3** Tae neˈe sa Paul ka saea ˈi neˈe ma ana 7:5-16 kwate ma kulu saiana ti ngwae faˈamamana kira fulia ru taˈa liu ki. Sali sa Paul alaˈa sulia ta ngwae faˈamamana nia fata faˈalia sa Paul maana fikutaˈi ngwae taˈifau. Nia fata ˈuri, “Sa Paul nia noaˈa laˈu lifurongo mamana sulia alaˈa lana noaˈa kasi mamana.” ˈUnaˈeri ba lekaˈa baera (2:1) ka faˈanonifiiˈa liu naˈa. Ma kulu ka lisia ana 2:5-10 na ngwae neˈeri fata faˈali liua naˈa sa Paul talana. Sa Paul nia ka kwatea sa Titus faˈinia ta kerekereˈa, ma ka saea ngwae faˈamamana ki kike balufia na ngwae neˈeri. Ana 2:5-11 kulu lisia neˈe kira balufia ngwae neˈeri.

Na rufuanatalana na ngwae abula taˈa

5 Aia, ma fuana na ngwae neˈe abula taˈa
ma ka etangia liadilaˈanga neˈe safitakulu. Nia
faˈaliadila nau, bore ma nia ka faˈaliadila kamu
ka tasa. Na liadilaˈanga baera nia sui naˈa,
osiˈana
6 ˈorolamuˈa kamu kwatea kwaˈikwaˈinga
fuana ngwae baera, ma ka bolo naˈa.
7 Ma ana kaidaˈi neˈe, leˈa fuana muke rufua-
nata naˈa ana, ma muke fata kwairaduˈa fuana,
ˈasu nia kata kwaimanatai liu, ma ka oli faˈi buri.
8 Nia neˈe, nau ku gani kamu fasi ˈiri muke
faˈataˈinia fuana neˈe kamu alafe mamana
fuana.
9 Duˈungana tae ba nau ku kerekere kwau ˈi
naˈo sulia nau ku oga nai ili kamu, ˈiri nau
ku dao toˈona diˈia muke roˈosulia na alaˈanga
totongaˈi nau ki taˈifau.
10 Ma kaidaˈi kamu rufuanata ana ngwae
baera, nauˈa bore nau ku rufuanata logo ana.
Ma nau ku rufuanata ana ka sui naˈa ngwae ba
fulia ru taˈa fuaku. Sa Christ saiana neˈe nau
ku rufuanata ana, ˈiri nau ku ˈafi kamu ˈani tua
fikua leˈa.
11 Ma nau ku oga nai rufuanata ana, ˈasu sa
Saetan kata liufi kulu. Sulia kulu saiana nia oga
ka sasia ˈafitaˈiˈanga ki akulu.

Kaidaˈi sa Paul tua ˈi Troas nia manata ˈabera sulia ngwae ˈi Korint ki

12 Aia, ana kaidaˈi nau ku dao ˈi Troas✡ ˈuana
faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus

✡ **2:12** Acts 20:1

Christ, nau ku dao toˈona na Aofia nia kwate ka
talangwaraˈu fuaimili ˈiri kami ka rao ˈi neˈeri.
13 Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, nau ku manata
ˈabera doe liu ˈuamuˈa, sulia noaˈa naisi dao
toˈona ngwaefuta kia sa Titus, ngwae ba ngali
alaˈanga suli kamu. Nia neˈe kwate ma nau
ku fata ni oli oliˈa fuana ngwae ki ˈi Troas, ma
nau ku leka naˈa ˈaku ˈuana ˈi Masedonia fuana
daoˈa toˈona sa Titus.

Na raoˈa sa Paul

14 Aia, nau ku baˈatafea God sulia nia kwatea
kulu ka tua ratai faˈinia sa Christ. Ana kaidaˈi
ki taˈifau, sa Christ talaˈi kia saena kwaikwaili-
ufiˈanga nia ˈi naˈona ngwae ki taˈifau. Ma God
ka kwate kulu ka fata taloˈania na faˈarongoˈa
sulia sa Jesus Christ ana fanoa ki taˈifau. Ma na
faˈarongoˈa neˈeri, nia diˈia ta ru moko leˈa neˈe
leka ˈuana kula ki taˈifau.
15-16 Kaidaˈi kulu faˈarongo ˈunaˈeri sulia sa
Jesus Christ, kulu kwate ma God ka saeleˈa. Ma
kulu kwatea na ˈai moko leˈa ana na Faˈarongoˈa
Leˈa ka liufia saena fanoa ki taˈifau. Ma na
ngwae neˈe kira ka toˈo ana mauriˈa firi, na
Faˈarongoˈa Leˈa diˈia na ru moko leˈa neˈe
ngalia maˈi na mauriˈa firi fuada. Ma na ngwae
neˈe kira ngalia kwaˈikwaˈinga faˈasia God, na
Faˈarongoˈa Leˈa diˈia na ru moko taˈa neˈe
saungida kika mae.
Aia, nia lia diˈia noaˈa ta ngwae kasi bolo
fuana faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈa neˈe.
17 Ma noaˈa kaimili kasi diˈia na ngwae ˈoro
neˈe kira faˈarongo ˈani na fatalana God fasi ˈiri
kira ke toda ˈani mani. Bore ma kaimili faˈatalo
ˈania na Faˈarongoˈa Leˈa, sulia God nia arabaˈe

kaimili. Kami ka saea na ru mamana ki ˈani ngasingasiˈa sa Jesus Christ. God saiana na ru ki taˈifau neˈe kami sasiˈi.

3

Na fau alangaˈinga faolu ana Anoˈi ru Abu

1 Kaidaˈi kami ka alaˈa sulia na raoˈa kami ˈunaˈeri, noaˈa kamu kasi fia fasi kami ka lafe. Kaimili noaˈa ˈiri boˈoboˈo ˈuana ti ngwae matamata neˈe kike kerekere suli kaimili fasi ˈiri kamuˈa ka sai amiˈa neˈe ngwae rao God ki. Ma kaimili noaˈa ˈiri boˈoboˈo ˈuamulu fuana kerekereˈa suli kami fuana ti ngwae matamata, fasi ˈiri kike sai aimili neˈe kami ngwae rao God ki. Ti ngwae matamata kira sasi ˈunaˈeri, bore ma kaimili noaˈa.

2 Kamuˈa naˈa neˈe diˈia na kerekereˈa ˈunaˈeri, osiˈana na faˈamamanaˈanga kamu faˈataˈinia neˈe kaimili lifurongo mamana ki. Kaimili faˈinia na ngwae ki taˈifau kaimili saiana ru neˈeri.

3 Ma na faˈamamanaˈanga kamu neˈe diˈia na kerekereˈa neˈe faˈataˈinia kaimili na lifurongo ki, ma sa Jesus Christ neˈe keresia ru neˈeri, ma ka kwatea fuaimili. Ma nia noaˈa kasi keresia ˈani kafo goa fuana kerekereˈa, bore ma nia keresia lala ˈani Anoˈi ru mauri God. Ma nia kasi kerekere ˈi fafona ta fau diˈia na taki ki neˈe God kwatea fuana sa Moses, bore ma nia kerekere saena maurilakulu.

4 Kaimili faˈamamana daofaˈi liu na ru neˈeri ki nia mamana, duˈungana kaimili fitoˈo ana God neˈe ˈafilamiˈa osiˈana sa Christ.

5 Noaˈa kaimili kasi saea neˈe kaimili bolo fuana raoˈa neˈeri osiˈana na sai ˈi ruˈanga

kaimili ki. Bore ma God neˈe kwatea na ngwaludaˈanga fuaimili ˈuana raoˈa fuana.
6 God naˈa neˈe kwaiˈafi aimili, fasi ˈiri mika bolo ˈuana faˈamanataˈanga sulia na fau alangaˈinga faolu nia. Ma na fau alangaˈinga faolu neˈeri, noaˈa laˈu na ru ana taki sa Moses keresiˈi ki, bore ma nia na ru ana Anoˈi ru Abu. Sulia na taki ki kwatea maeˈa, bore ma na Anoˈi ru Abu kwatea mauriˈa firi.
7 Ma ˈi naˈo maˈi, ana kaidaˈi God keresia na taki ki fafona na reba fau ki, na madakolana God nia ngwasinasina kalikalia sa Moses. Ma na maana sa Moses ka ngwasinasina sulia na madakolana God, ma ka rara ˈafia maana ngwae Jiu ki, ma nia ˈafitaˈi kira ka lia ˈuana na maana sa Moses, sui bore ˈana na ngwasinasinalana maana sa Moses ka koso naˈa faˈasi ngwasinasinaˈanga. Aia diˈia na taki neˈe kwatea maeˈa ka dao ˈani ˈinotoˈanga ˈunaˈeri,
8 tama na ˈinotoˈanga ana raolana Anoˈi ru Abu nia doe ka tasa.
9 Ma diˈia na fau alangaˈinga ana taki ki neˈe kwatea kwai matalangaˈinga nia ˈinotoˈa, tama na fau alangaˈinga faolu neˈe kwatea kulu ka saga ˈi maana God, nia ˈinotoˈa ka tasa.
10 Ma ana kaidaˈi neˈe, na ˈinotoˈanga ana fau alangaˈinga ana taki ki nia diˈia ta ru ˈoˈo goˈo, sulia na fau alangaˈinga faolu neˈe ˈinotoˈa ka tasa.
11 Na ˈinotoˈanga na fau alangaˈinga ana taki ki, nia koso naˈa. Bore ma ˈinotoˈanga na fau alangaˈinga faolu neˈe tua tua firi.
12 Ma sulia kulu sai leˈa ana na fau alangaˈinga faolu, nia neˈe kwate ma noaˈa kami kasi maˈu

ˈuana faˈataloˈa fuamuˈa.
13 Noaˈa kami kasi diˈia sa Moses ba alua ˈaba
lauˈua fafia na maana, ˈiri na ngwae Jiu ki noaˈa
kira kasi lisia na ngwasinasinaˈanga ba ˈi maana
nia koso naˈa faˈasia ngwasinasinaˈanga.
14 Ma ˈi naˈo maˈi, na manatada ngwae Jiu ki
kira ngasi. Ma ana kaidaˈi neˈe logo, kaidaˈi kira
toˈomani na Kerekereˈa Abu, na manatada na
ngwae Jiu ki diˈia kira suu fafia ˈani ˈaba lauˈua
ba sa Moses alua fafia maana, sulia ˈafitaˈi kira
ka saiana na ru mamana. Sa tai adulu neˈe
faˈamamana ana sa Jesus Christ, God ka lafua
na ru neˈe suu fafia na manatalana, fasi ˈiri nia
ka saiana ru mamana.
15 Ma ˈi taˈena bore, kaidaˈi kira toˈomani na
taki sa Moses ki, noaˈa kira kasi sai goˈo ana.
16 Bore ma sa tai neˈe abula siana na Aofia,
na Aofia ka lafua na ru neˈe suu fafia na
manatalana.
17 Ma na Aofia neˈeri nia na Anoˈi ru Abu. Ma
diˈia ta ngwae ka toˈo naˈa ana na Anoˈi ru Abu
ˈi saena maurilana, nia tua sakadola naˈa.
18 Ma ˈunaˈeri na maa kulu noaˈa ta ru
kasi fonea naˈa, kira faˈataˈinia na raralana
ngwasinasinaˈanga na Aofia. Ma na Anoˈi ru
Aofia rokisi kulu leleka kulu ka diˈia na Aofia
ˈinotoˈanga kia.

4

1 Sulia na kwaimanataiˈanga God fuamiˈa, nia
ka baˈe kami ˈuana sasilana na raoˈa neˈeri ana
faˈataloˈanga. Nia neˈe, noaˈa kami kasi mango
faˈasia faˈataloˈanga.
2 Ma noaˈa kami kasi fulia na abulaˈanga ago
taˈa ki faˈinia na ru ni faˈa ˈekeˈa ki. Ma noaˈa

kami kasi soke, ma noaˈa kami kasi rokisia na
fatalana God. God saiana neˈe kami faˈarongo
ˈani ru mamana ki fasi ˈiri ngwae ki taˈifau kika
faˈamamana ana raoˈa kami.
3 Diˈia na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe kami
faˈarongo ˈani nia ˈafitaˈi fuana malingaˈilana,
tama nia ˈafitaˈi goˈo fuana na ngwae neˈe noaˈa
kasi ngalia na mauriˈa firi.
4 Noaˈa kira kasi faˈamamana, sulia sa Saetan
suu fafia na manatalada. Sa Saetan gwaungaˈi
fafia ru taˈa ana magalia neˈe. Nia lui kira fasi
ˈiri noaˈa kira kasi lisia na madakoˈanga neˈe
leka maˈi faˈasia na Faˈarongoˈa Leˈa sulia na
ˈinotoˈanga sa Jesus Christ neˈe na nununa God.
5 Noaˈa kaimili kasi faˈarongo ˈani kaimili
talamiˈa. Bore ma kami faˈarongo ˈani sa Jesus
Christ neˈe Aofia. Ma kami ka saea kaimili na
ngwae rao sa Jesus neˈe nia arabaˈe kami fuana
ˈafilamuˈa.
6 Ana kaidaˈi God saungaˈinia na ru ki taˈifau,
nia fata ˈuri, “Alu madakoˈanga ka rara saena
maˈe rodo.” Ma nia ka faˈamadakola logo na
manataka, fasi ˈiri kulu ka saiana God ˈinotoˈa
neˈe sa Jesus Christ faˈataˈinia.
7 Na madakoˈanga ma na ngasingasiˈanga neˈe
rara saena nonimiˈa niniˈa ngwataˈutaˈu, nia
diˈia ta ru leˈa liu neˈe God alu ˈi saena ta biˈi
ru ngwataˈutaˈu. ˈUnaˈeri, ngwae ki taˈifau kira
ka lisia neˈe kami toˈo ana ngasingasiˈanga doe
faˈasia God, noaˈa laˈu ru kami talamiˈa.
8 Ana kaidaˈi ˈoro kami dao toˈona
ˈafitaˈiˈanga ki, ka ˈunaˈeri bore ˈana, kaimili
kasi mango faˈasia na raoˈa kaimili. Ma ana ti
kaidaˈi, kaimili kasi saiana tae neˈe ke baˈa fuli

fuaimili, ka ˈunaˈeri bore ˈana, kaimili fitoˈo ˈua
ana God.
9 Ma sui bore ˈana kaimili ka toˈo ana malimae
ˈoro ki, God noaˈa kasi danga ˈani kaimili. Ma
sui bore ˈana na malimae kaimili kira ˈui ˈani
kaimili ˈi ano, ma kaimili ka tataˈe laˈu.
10-11 ˈIu, nia diˈia neˈe malimae kami ki saungi
kami ana asoa ki taˈifau, osiˈana kami faˈatalo
sulia sa Jesus. Na nonimili diˈia naˈa niaˈa ˈani
maelana, fasi ˈiri ngwae ki kira ka lisia mauriˈa
nia ˈi saena kaimili.
12 Nia neˈe, kira ka oga saungilaimili, sulia na
raoˈa kaimili. Ma kamuˈa nini, kamu ngalia na
mauriˈa firi, osiˈana na raoˈa kaimili.

13 Na Kerekereˈa Abu ba fata ˈuri, “Nau ku
faˈamamana ana God, ma nia neˈe kwate ma
nau ku fata suli nia.” Ma na faˈamamanaˈanga
kaimili nia ˈunaˈeri logo, sulia kaimili fata sulia
God osiˈana kami faˈamamana ana niaˈa.
14 Kaimili saiana God neˈe taˈea na Aofia sa
Jesus ˈuana mauriˈa. Ma ka diˈia logo neˈe God
taˈea sa Jesus, nia ke baˈa taˈe kaimili ˈuana
mauriˈa, ma ka ngali kaimili logo faˈi kamu
ˈuana tuaˈa faˈinia.
15 Kami liu ˈi saena ˈafitaˈiˈanga ˈoro ˈunaˈeri
ki, ˈiri ke ˈafi kamu. Ma ana kaidaˈi neˈe
ngwae ˈoro ki kira saiana na alafeˈanga God
fuana faˈamauriˈanga, ma ngwae ˈoro ki kira ka
baˈatafe nia.

16 Osiˈana nia ˈunaˈeri, noaˈa kami kasi mango
faˈasi faˈataloˈanga. Bore ma ana asoa ki
taˈifau, nonimiˈa ke ngwaro fuana ngwataˈutaˈu
ˈanga, ma ana asoa ki taˈifau logo God ka
faˈangasingasia na mangomiˈa.

17 Ma na ˈafitaˈiˈanga neˈe kami liu ana kaidaˈi
neˈeri ki, niˈi ke baˈa sui. Ma sulia kami liu ana
ru neˈeri ki, God ke baˈa kwatea na ˈinotoˈanga
doe neˈe tuatua firi fuaimili. Ma na ˈinotoˈanga
neˈe kaimili ke baˈa ngalia, nia doe ka tasa liufia
na ˈafitaˈiˈanga ki neˈe kami toˈo ani ana kaidaˈi
neˈe.
18 Noaˈa kaimili kasi manata sulia na ru ki neˈe
kami saiana lisilana, bore ma kami manata sulia
na ru ki neˈe kami kasi bolo fuana lisilani ana
kaidaˈi neˈe. Sulia na ru neˈe kami lisiˈi ki kasi
tua tau, bore ma na ru neˈe kami kasi lisiˈi ki
neˈe tua tua kasi sui.

5

1 Kulu saiana ana kaidaˈi neˈe nonika ka mae,
bore ma God ke kwatea noni faolu ki fuaka fuana
tuaˈa ˈi langi. Sulia ana kaidaˈi neˈe, na nonika
diˈia na luma ki saena magalia, neˈe kira ke baˈa
osia logo. Bore ma kuke baˈa tua saena noni ru
ki neˈe God ka saungaˈinia ˈi langi. Ma na noni
faolu kia diˈia luma neˈe tuatua firi.
2 Ana kaidaˈi neˈe, kulu ka oga liu ilangaˈilana
magalia neˈe, fasi ˈiri God ke kwatea na noni
faolu fuakulu neˈe teo ˈi langi.
3 Ma ana kaidaˈi kulu tua ˈi langi, kuke baˈa
toˈo ana noni faolu.
4 Aia, ma ana kaidaˈi kulu tua ˈua saena
magalia neˈe, na nonika ka maruku sulia na
ˈafitaˈiˈanga ki. Ma kulu kasi oga ilangaˈilana
nonika neˈeri, bore ma kulu oga tuaˈa ˈani na
noni faolu kia ki ˈi langi, ˈiri na nonika neˈe
saiana maeˈa, God ke baˈa rokisia ˈani noni neˈe
abu fura ki ma ka tuatua firi.

5 Aia, God ka sasi akaˈu naˈa aka fasi ˈiri nia
ke fuli ˈunaˈeri. Ma nia ka kwatea logo na Anoˈi
ru Abu ka faˈataˈinia neˈe God ke sasi mamana
ˈunaˈeri fuaka.
6 Nia neˈe sasi kulu kasi maˈu ˈani ta ru. Ma
kulu ka saiana ana kaidaˈi kulu tua ˈua ˈani
nonika ˈi saena magalia, noaˈa kulu kasi tua ˈua
faˈinia na Aofia ˈi langi.
7 Na Aofia neˈe kulu faˈamamana ana, niaˈa
naˈa neˈe talaˈi kia ˈani tuaˈa saena magalia
neˈe, ma noaˈa kulu kasi leka sulia na ru neˈe
kulu lisiˈi ki saena magalia.
8 Ma kulu kasi maˈu ˈania maeˈa. Sulia kulu
oga liua naˈa lekaˈa kwau faˈasia noniˈi ru
neˈe ki saena magalia, ˈiri kuke tua ana fanoa
mamana kia ˈi langi faˈinia na Aofia.
9 Aia, sui bore ˈana kulu ka tua ˈua saena
magalia neˈe nama kulu ka tua ˈi langi, na
kwaiogai ˈanga kia neˈe doe ka tasa naˈa ˈiri
kuke faˈasaeleˈa na Aofia.
10 Ma kuluˈa taˈifau goˈo, kuke baˈa uu ˈi
naˈona sa Jesus Christ, fasi ˈiri nia ke mata-
langaˈinia raoˈa kulu ki. Ma nia ke baˈa kwatea
naˈa kwaiaraˈa ki fuana taˈi taˈi ngwaeˈa akulu
neˈe rao leˈa fuana ˈi saena magalia neˈe. Ma
noaˈa nia kasi baˈa kwatea ta kwaiaraˈa ki fuana
taˈi taˈi ngwaeˈa neˈe raolana taˈa saena magalia
neˈe.*

Na ngwae ki kwaima faˈinia God osiˈana sa Jesus Christ

11 Kaimili fuˈusi doe ana na Aofia, nia neˈe
kami ka iliili ˈuana ˈafilana na ngwae ki fasi ˈiri

* **5:10** Sa Paul faˈamanata logo ˈunaˈeri ana 1 Korint 3:13.

kira ka faˈamamana. God saiana neˈe kaimili fata mamana, ma nau ku oga muke saiana ru neˈeri logo.

12 Ma na alaˈalaku neˈeri, noaˈa laˈu fasi neˈe nai oga fata leˈaleˈa suli kaimili fuamuˈa. Bore ma kami oga muke fuˈusi doe ana raoˈa saga kaimili, fasi ˈiri muke bolo faˈinia olisilana ngwae ki neˈe kira fuˈusi doe ana ru neˈe ngwae ki lia goˈo ˈada ana maada ma noaˈa laˈu ana ru saena mango.

13 Ti ngwae kira fuˈusi boleboleˈa aimili. Aia, kira fata ˈunaˈeri sulia kaimili rao ngangata fuana God. Ma ka mamana liu, kaimili kasi boleboleˈa, ma nia neˈe sasi ma kaimili ka bolo fuana raoˈa ngangata fuamuˈa.

14 Kaimili rao ngangata, sulia kami saiana sa Jesus Christ neˈe alafe fuaka. Kaimili sai logo ana taˈifilia sa Jesus Christ goˈo neˈe mae olisia na ngwae ki taˈifau, ma ka diˈia ngwae ki taˈifau kira mae naˈa faˈinia.

15 Nia mae ˈiri ka faˈamauria na ngwae ki taˈifau. Nia mae fasi ˈiri na ngwae neˈe kira toˈo ana mauriˈa faolu, noaˈa kasi tua goˈo ˈada fuana sasilana na kwaiogaiˈanga kira ki, bore ma na kwaiogai ˈanga sa Jesus Christ neˈe nia mae, ma ka tataˈe logo fuana faˈamaurilada.

16 Nia neˈe, na manataˈanga kia sulia ta ngwae noaˈa kasi diˈia laˈu na manataˈanga ngwae ana magalia neˈe. Ma sui bore ˈana kaidaˈi ba sui neˈe na manataˈanga kia ki ˈunaˈeri sulia kulu manata rora fasi sa Jesus Christ nia ta ngwae goˈo ˈana. Bore ma ana kaidaˈi neˈe, kulu saiana nia noaˈa laˈu ta ngwae ˈoˈo goˈo ˈana.

17 Ma diˈia ta ngwae faˈamamana ana sa Jesus
Christ, niaˈa na ngwae faolu naˈa. Na ru ˈua ki
sui naˈa, ma na ru faolu ki ka dao naˈa maˈi.
18 God sasia ru neˈeri ki taˈifau goˈo sulia sa
Jesus Christ. Nia ka rokisi kia faˈasia na malimae
ˈanga ˈuana na ngwae kwaima nia ki. Ma nia ka
kwatea raoˈa fuaimili ˈani na rokisilana ngwae
ki, fasi ˈiri kika alu naˈa na ngwae kwaima nia
ki.
19 Na ru neˈe kami faˈarongo naˈa ˈani neˈe
God kwatea ngwae ki taˈifau kira ka kwaima
faˈinia sulia sa Jesus Christ. Ma nia ka rufuanata
ana abula taˈangaˈa kira ki. Ma nia ka kwatea
naˈa raoˈa fuaimili ˈiri mika faˈarongo ˈani
na Faˈarongoˈa Leˈa sulia God neˈe rokisia na
ngwae ki ˈuana na ngwae kwaima nia ki.

20 Ta neˈe, kaimili na ngwae fuana saelana na
alaˈanga sa Jesus Christ ki. Ma ana kaidaˈi kami
ka faˈarongo ˈani, nia diˈia God ˈana talana neˈe
fata. Aia, ma sulia sa Jesus Christ, kaimili amasi
kamu ˈiri muke alaˈania God ke rokisi kamu
faˈasia na malimaeˈa fasi ˈiri muke alu naˈa na
ngwae kwaima nia ki.
21 Sui bore ˈana sa Jesus Christ ka noaˈa ta
taˈangaˈa ana, God kwate ma nia ka ngalia
naˈa abula taˈangaˈa kia ki, ˈiri God ka
faˈasaga kia diˈia neˈe nia saga logo sulia na
faˈamamanaˈanga kia ki ana.

6

1 Sulia kaimili rao faˈinia God, kami amasi
kamu neˈe kamu ngalia na kwaiˈofeˈanga God,

noaˈa kamu kasi alaˈania na kwaiˈofeˈanga nia
ka leka ˈoˈo goˈo ˈana fuamuˈa.
2 Osiˈana God ba saea saena Kerekereˈa Abu
ka ˈuri,
“Ana kaidaˈi fuana faˈataˈilana na
kwaiˈofeˈanga nau fuamuˈa, nau ku
fafarongo ˈuana foˈongaˈa kamu ki.
Ma ana faˈi asoa fuana faˈamaurilamuˈa, nau ku
ˈafi kamu.”

Aia, tae neˈe nau ku saea fuamuˈa nia ˈuri:
Kaidaˈi neˈe naˈa na kaidaˈi muke ngalia na
kwaiˈofeˈanga God, ma taˈena neˈe na asoa
muke ngalia na mauriˈa faolu.
3 Kaimili madafia noaˈa kami kasi fulia ta ru
taˈa, sulia kami ˈiri oga ta ngwae kasi ˈugali kami
sulia na raoˈa kaimili.
4 Bore ma kaimili sasi leˈa ana kaidaˈi ki
taˈifau, fasi ˈiri na abulalamiˈa ka faˈataˈinia
kamiˈa neˈe na ngwae rao God ki. Ma osiˈana
nia ˈunaˈeri, kami ka mabe fuana ngwae ki neˈe
kira kwatea na ˈafitaˈiˈanga ˈoro ki fuaimili.
5 Ma kira ka nangasi kaimili, ma kira ka alu
kaimili saena luma ni lokafo, ma kika dau kaimili
ˈani ngalungaluˈanga. Kaimili ka rao ngangata
liu, ma ana ti kaidaˈi noaˈa kami kasi maliu, ma
kami ka fiolo logo.
6 Kaimili faˈataˈinia fasi kamiˈa naˈa neˈe na
ngwae rao God ki ˈani na ru saga neˈe kaimili
sasiˈi, ma na sai ˈi ruˈanga kaimili, ma na
mabetauˈa kaimili, ma na kwaiˈofeˈanga kaimili
fuana ngwae ki. Ma na Anoˈi ru Abu faˈinia
na alafeˈanga kaimili neˈe mamana, nia ka
faˈataˈinia logo.

7 Ma na alaˈanga mamana kaimili faˈinia na
ngasingasiˈanga God logo, ru neˈeri ki faˈataˈinia
logo fasi kaimili naˈa neˈe ngwae rao God ki. Aia,
na talo kaimili ma na sele ni ofoˈa kaimili, nia
naˈa neˈe abulaˈanga saga kaimili.
8 Ti ngwae kira manata doe aimili, ma ti ngwae
ka noaˈa. Ma ti ngwae kira baˈatafe kaimili,
ma ti ngwae kira ka fata taˈa aimili. Sui bore
ˈana kaimili ka fata mamana, ti ngwae kira saea
kaimili na ngwae ˈosoˈoso ki goˈo ˈana.
9 Sui bore ˈana ti ngwae kira kasi oga saiˈa
amiˈa, na ngwae ˈoro ki kira sai amiˈa. Ma
sui bore ˈana ngwae ˈoro ki kira oga kaimili ka
mae, kaimili mauri ˈua. Ma sui bore ˈana kira
kwatea naˈa kwaˈikwaˈinga fuaimili, noaˈa kira
kasi saungi kaimili goˈo.
10 Ma sui bore ˈana ti ru ka faˈaliadila kaimili,
kaimili saeleˈa goˈo ˈaimili sulia asoa ki. Ma
sui bore ˈana kaimili ka dalaˈa ana ru ki saena
magalia, kaimili saiana kami ˈafia ngwae ˈoro ki,
kira ka toˈoru ana ru ki ˈi langi. Ma sui bore ˈana
kaimili kasi toˈo ana ru ˈoro ki saena magalia,
kaimili toˈo ana ru leˈa ki taˈifau ˈi langi.

11 Kwaima leˈa nau kina ˈae neˈe kamu
tua ˈi Korint, kaimili kerekere naˈa sulia na
ˈafitaˈiˈanga kaimili ki, ma noaˈa kaimili kasi
sofongaˈinia na manataˈanga kaimili ki faˈasi
kamu.
12 Noaˈa laˈu kaimili neˈe bokota na alafeˈanga
kaimili fuamuˈa. Bore ma kamuˈa lala neˈe
bokota na alafeˈanga kamu faˈasi kaimili.
13 Nau ku alaˈa fuamuˈa diˈia kamu na ngela
nau ki. Aia, alafeˈanga kamu ke doe fuaimili

diˈia logo neˈe kaimili alafe fuaumulu.

Noaˈa kamu kasi ˈado fiku faˈinia na ngwae noaˈa kasi faˈamamana ki

14 Aia, noaˈa kamu kasi ˈado fiku kamu faˈinia
na ngwae noaˈa kasi faˈamamana ana sa Jesus
Christ ki. Sulia neˈe na ngwae neˈe tua ˈoloˈolo
ma na ngwae neˈe tua abu ˈoloˈolo, kera mata-
mata kwai liu taˈifau. Ma na madakoˈanga nia
ˈafitaˈi ka tua fiku faˈinia na maˈerodo.
15 Ma sa Jesus Christ faˈinia sa Saetan, ˈafitaˈi
kera ka alua taˈi manataˈanga. Ma ta ngwae neˈe
faˈamamana ana sa Jesus Christ, nia kasi bolo
faˈinia ke rao fiku faˈinia na ngwae neˈe ˈaila
ˈania sa Jesus Christ.
16 Ma na Luma Abu God, noaˈa kasi leˈa fuana
ta ngwae ka foˈosia na nunuˈi ru ki logo ˈi neˈeri.
Ma kuluˈa na ngwae faˈamamana ki, kulu diˈia
na luma abu God. Sulia God ba fata ˈuri,
“Nai baˈa tua faˈinia na ngwae nau ki.
Ma nai baˈa leka kwai liu ˈi safitada.
Ma nauˈa neˈe God kira, ma kiraˈa neˈe ngwae
nau ki.”
17 Ma na Aofia ka fata laˈu ˈuri,
“Kamu ka tua matali ˈamuˈa faˈasia na ngwae
neˈe noaˈa kasi faˈamamana ki, ma muke
faˈasida amuˈa.
Ma diˈia kamu kasi sasia tae ki neˈe bulibuli,
tama nau ku alafafi kamu.
18 Diˈia kamu sasi ˈunaˈeri, nai baˈa Maˈa kamu,
ma kamuˈa neˈe na ngela nau ki.
Nau, na Aofia ngasingasiˈa ka tasa, nau ku fata
ˈunaˈeri.”

7

1 Kwaima leˈa nau kina ˈae, na ru neˈeri ki
God ka eta fataˈa ˈani fuaka. Nia neˈe, kuke
faˈasikasika kia talaka faˈasia na taˈangaˈa neˈe
kwate ma na nonika ma na mauriˈa kia ki ka
bulibuli. Ma kuke tua saga taˈifau, sulia kulu
fuˈusi doeˈa ana God.

Sa Paul saeleˈa sulia alaˈanga sa Titus ngalia maˈi

2 Aia, kaimili oga liu muke kwalo kami. Sulia
kami kasi sasia goˈo ta ru taˈa fuana ta ngwae,
ma kami kasi faˈalia ta ngwae, ma kami kasi
ˈosoa ta ngwae.
3 Nau kusi saea laˈu na ru neˈe ki fuana
balufilamuˈa. Sulia nau ku saea ka sui naˈa
kaimili alafe liu fuamuˈa. Nia neˈe, ana kaidaˈi
kami mauri ˈua nama ana kaidaˈi kami mae,
ˈafitaˈi ta ru ka lafua na alafeˈanga kaimili
fuamuˈa.
4 Nau ku fitoˈo ma nau ku baˈalafe liu faˈi
kamu. Nia neˈe, sui bore ˈana kaimili ka liu ana
ˈafitaˈiˈanga ˈoro ki, nau kusi maˈu, ma nau ku
saeleˈa liu.
5 Ma ana kaidaˈi kami dao ˈi Masedonia,✡ kami
kasi toˈo naˈa ana ta kaidaˈi fuana mamaloˈanga,
sulia neˈe ˈafitaˈiˈanga ki kasi sui faˈasi kaimili,
ma na malimae kaimili ki kira ka olisuˈusuˈu liu
faˈi kaimili, ma kaimili ka manata ˈabera liu logo
fuamuˈa.
6 Bore ma God, neˈe saiana faˈasaeleˈalana
ngwae neˈe kira kwaimanatai, nia kwate ma
kami ka saeleˈa ana daolana maˈi sa Titus.
7 Na daolana maˈi sa Titus neˈe kwate ma
kami ka saeleˈa, ma kami ka saeleˈa logo sulia

✡ **7:5** 2 Korint 2:13

na alaˈanga neˈe nia ngalia maˈi, sulia nia saea kamu radua niaˈa. Ma nia ka faˈarongo kaimili neˈe kamu oga liu ˈiri nai leka dao toˈomuˈa. Ma nia ka faˈarongo kaimili logo ana kamu kwaimanatai sulia na ˈafitaˈiˈanga neˈe kamu kwatea fuaku. Ma nia ka faˈarongo kaimili logo ˈani na alafeˈanga mamana kamu fuaku. Ma sulia na ru neˈeri ki, nau ku saeleˈa liu.

8 Sui bore ˈana kamu ka kwaimanatai sulia na kerekereˈa ba nau ku kwatea kwau, nau ku manata sulia fasi nia leˈa neˈe nau ku kwatea kwau. ˈI naˈo, ana kaidaˈi nau ku saiana kaumulu kwaimanatai, ma nau ku kwaimanatai sulia nau ku kwatea kwau. Bore ma liadilaˈanga kamu kasi tau.
9 Ma ana kaidaˈi neˈe, nau ku saeleˈa. Nau ku saeleˈa noaˈa laˈu sulia kamu kwaimanatai, bore ma sulia kamu faˈasaga na abulalamuˈa sulia kamu kwaimanatai. God ˈafi kamu ana liadilaˈanga neˈeri. Nia neˈe sasia kami kasi faˈali kamu ˈani kerekereˈa baera.
10 Diˈia God faˈaliadila ta ngwae, nia kwaiˈafi ana ˈuana kakari alifaˈi ˈanga faˈasi taˈangaˈa ˈiri God ke faˈamauria. Ma nia neˈe ru leˈa liu, ma kulu ka saeleˈa sulia. Bore ma, diˈia ta ngwae ka liadila ma noaˈa kasi kakari alifaˈi faˈasi taˈangaˈa nia, liadilaˈanga neˈeri nia bolo faˈinia saungilana na ngwae.

11 Muke lisia basi tae leˈa neˈe na liadilaˈanga neˈe leka maˈi faˈasia God ka sasia amuˈa. Nia kwate kamu ka oga liu faˈataˈilana ˈoloˈoloˈa kamu. Kaumulu saetaˈa osiˈana nau ku balufia kamu, ma muka maˈu, ma muka oga liua lisilaku, ma muka oga liua sasilana ru saga ki, ma muka

oga liua kwatelana matalangaˈinga fuana ngwae neˈe abula taˈa. Ana ru ki taˈifau neˈe kamu sasia, kamu faˈataˈinia naˈa neˈe noaˈa kamu kasi ˈado faˈinia ana ru taˈa neˈe nia ka sasia.
12 Nia naˈa neˈe sasi nau ku kwatea kwau na kerekereˈa baera, noaˈa laˈu sulia na ngwae neˈe abula taˈa goˈo ˈana, ma noaˈa laˈu sulia na ngwae neˈe nia sasi taˈa fuada ki. Bore ma nau ku kerekere kwau, fasi ˈiri kamu ka faˈataˈinia na alafeˈanga kamu fuaimili. Ma God ka saiana na alafeˈanga kamu nia mamana.
13 Nia neˈe sasi kaimili ka saeleˈa liu sulia.
Ma noaˈa laˈu na ru neˈeri ki goˈo kwate kaimili ka saeleˈa, osiˈana kaimili saeleˈa logo sulia sa Titus nia saeleˈa sulia na ru leˈa ki neˈe kamu sasi ˈuana radulana.
14 ˈI naˈo naˈa maˈi, nau ku baˈatafe kamu fuana sa Titus. Ma ana kaidaˈi nia dao toˈomuˈa, kaumulu faˈamamana na alaˈanga nau ki. Na ru ki taˈifau neˈe kaimili fata sulia fuamuˈa, nia mamana. Ma ˈunaˈeri kaumulu faˈataˈinia naˈa baˈatafeˈanga kaimili suli kamu fuana sa Titus nia mamana logo.
15 Nia neˈe, alafeˈanga nia fuamuˈa doe liu, sulia nia manata toˈona na kwairoˈoi ˈanga neˈe kamu sasi ana tae ki neˈe nia saea fuamuˈa. Ma nia alafe fuamuˈa sulia nia manata toˈona kaidaˈi kamu kwaloa, ma muka fuˈusi doe mala ana.
16 Nau ku saeleˈa liu sulia nau ku fitoˈo amuˈa.

8

Na kwateˈa na ngwae faˈamamana ki

1 Ngwaefuta nau kina ˈae, kaimili oga ˈiri muke saiana tae neˈe fuli ˈi safitana na ngwae

fa'amamana ki saena aba'i kula 'i Masedonia
sulia na alafe'anga God.
2 Sui bore 'ana kika liu saena ilito'onga ma na
'afita'i'anga doe ki, kira saele'a liu. Ma sui bore
'ana kika dala'a liu, kira kwatea na'a ru 'oro ki
fuana 'afilana ngwae ki.
3 Nau ku fa'amamana kira kwate ka bolo logo
fa'inia tae ki ne'e kira kwatea, ma kira kwate
ka tasa liufia na'a tae ne'e bolo fa'inia kira ka
kwatea. Ma sulia na kwaiogai'anga kira talada,
4 kira ka amasi kaimili logo 'iri mika ala'ania
fuana kika 'afia na ngwae ne'e kira fa'amamana
ki 'i Judea.
5 Kaimili 'arefo, sulia kira sasi 'una'eri. Etaeta
kira manata kalia ru God oga kike sasia. Ma kira
manata kalia logo sasilana tae ne'e kami oga.

6 Ma sa Titus ne'e tala'ae ana rao'a 'i Korint
fuana konilana na mani fuana 'afilana na ngwae
ki 'i Judea, kaimili ka gani nia 'iri nia ke
ngangata ana 'afilamu'a 'uana fa'asuilana rao'a
ne'eri.
7 Nau ku saiana na fa'amamana'anga kamu
doe, ma muka saiana fa'atalo'a, ma muka sai 'i
ru, ma muka oga liu 'afilana ngwae ki 'ali'ali,
ma na alafe'anga kamu fuaimili ka doe liu logo.
Nia ne'e, kaimili ka oga na kwai'afi'anga kamu
fuana ngwae 'i Judea ki ka doe logo, sulia na
alafe'anga kamu ki.

8 Aia, 'ania ala'anga ne'eri, noa'a naisi tu-
ara'i kamu la'u fuana sasilana. Bore ma nau
ku oga muke saiana na ngwae fa'amamana
ki 'i Masedonia, kira 'ali'ali ana kwatelana
na kwai'afi'anga kira. Ma nau ku fa'arongo

kamu naˈa ˈani, ˈiri muke faˈataˈinia na doelana
alafeˈanga kamu ki.
9 Kaumulu saiana na alafeˈanga na Aofia kia sa
Jesus Christ nia doe liu fuaka. Sui bore ˈana nia
ka ˈinotoˈa liu maˈi ˈi langi, nia ka alu nia talana
ˈuana dalaˈanga ˈani lekalana maˈi ka ruˈufia na
noniˈi ngwae fasi ˈiri ka ˈafi kia. Ma sulia na
dalaˈanga nia neˈe kwatea kulu ka ˈinotoˈa.
10 Aia, nau ku saea fasi nia leˈa fuamuˈa
ka faˈasuia na koni maniˈa ba kamu talaˈae
maˈi ana faˈi ngali ba sui kwau. Kamu naˈa
neˈe ngwae etaeta neˈe kamu koni mani fuana
ˈafilana ngwae ˈi Judea. Ma kamu logo neˈe
ngwae etaeta neˈe oga sasilana.
11 Nia neˈe, leˈa fuamuˈa muke uu ngasi
fuana faˈasuilana raoˈa neˈe. Ka leˈa diˈia na
kwaiogaiˈanga kamu doe fuana faˈasuilana na
raoˈa neˈe, ka diˈia logo kaidaˈi ba kamu talaˈae
ana. Ma muke kwatea goˈo amuˈa ta fita mani
neˈe kamu bolo fuana konilana ana kaidaˈi neˈe.
12 Sulia diˈia na kwaiogai ˈanga kamu doe
fuana kwatelana kwaiˈafiˈanga, God saeleˈa su-
lia ru neˈeri. Osiˈana nia kasi oga kamu ka
kwatea na ru neˈe noaˈa kamu kasi toˈo ˈani ki,
bore ma na ru neˈe kamu bolo fuana kwatelana
ki.
13-14 Na manataku noaˈa kasi oga fuana kamu
ka toˈo ana ˈafitaˈiˈanga sulia kamu ˈafia na
ngwae neˈe kira toˈo naˈa ana ˈafitaˈiˈanga ki.
Bore ma nia leˈa liu mo fuana kamu ka ˈafia na
ngwae dalaˈa ki, sulia kamu toˈo naˈa ana na ru
ˈoro ki ana kaidaˈi neˈe. Ma ana kaidaˈi nia ˈua
maˈi, diˈia kamu toˈo ana ˈafitaˈiˈanga, ma kira
ke toˈo ana ru ˈoro ki, kike ˈafi kamu logo. Diˈia

kamu sasi ˈunaˈeri, na boˈoboˈongaˈa ngwae ki taˈifau kike lamaduˈuni.
15 Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea,
“Na ngwae neˈe fikua ru ˈoro, noaˈa kasi toˈo ana ru ˈoro liufia na tae neˈe nia boˈoboˈo ˈuana.
Ma na ngwae neˈe fikua ru tiˈitiˈi, noaˈa kasi toˈo goˈo ana ˈafitaˈiˈanga.”

Sa Titus faˈinia kwaima nia ki

16 Kaimili baˈatafea liua God sulia nia kwatea na kwaiogaiˈanga doe fuana sa Titus ˈiri nia ka ˈafi kamu, diˈia logo na kwaiogaiˈanga kaimili fuana ˈafilamuˈa.
17 Ma ana kaidaˈi kami saefiloa diˈia nia oga ke ˈafi kamu, nia saeleˈa liu fuana sasilana, sulia nia oga ˈafilamuˈa ka sui naˈa. Ma sulia na kwaiogaiˈanga nia, nia ka manata ˈuana oliˈa laˈu kwau faˈi kamu.
18 Kaimili ka kwatea kwau taˈi ngwae ana ngwae asina kia ki naˈa faˈinia. Niaˈa na ngwae neˈe ngwae faˈamamana ki taˈifau kira manata doe liu ana sulia na raoˈa ngangata nia fuana faˈataloˈa ˈani Faˈarongoˈa Leˈa.
19 Ma na ngwae faˈamamana ki kira ka filia fasi ˈiri nia leka faˈi kaimili kaidaˈi kami leka kwailiu fuana konilana na mani fuana ngwae faˈamamana ki ˈi Judea. Na ngwae ˈoro ki kira baˈatafea na Aofia sulia na raoˈa neˈeri. Ma na raoˈa neˈeri ki ke baˈa faˈataˈinia logo neˈe kaimili oga liu fuana ˈafilana na ngwae faˈamamana neˈe kira dalaˈa ki.
20 Kaimili lia leˈa liu sulia na mani neˈeri, ˈasu ta ngwae kata fata faˈali kaimili.

21 Sulia kaimili oga mika sasia na tae neˈe saga
ˈi maana God ma ˈi maana ngwae ki logo taˈifau.
22 Nia neˈe sasi ma kaimili ka kwatea laˈu
kwau ta ngwae asina akulu faˈinia sa Titus. Ana
kaidaˈi ˈoro ki, ngwae neˈe faˈataˈinia fuaimili
neˈe nia oga liua kwaiˈafiˈanga. Ma ana kaidaˈi
neˈe, nia manata fitoˈo amuˈa, ma nia neˈe
kwatea nia ka oga liua ˈafilamuˈa.
23 Ma sa Titus, niaˈa na ngwae rao faˈi nau
fuana ˈafilamuˈa. Ma na ngwae asina ki neˈe
kera leka kwau faˈinia, na fiku taˈi ngwae
faˈamamana ki kira fili kera olisida, ma na raoˈa
kera ke baˈa faˈa ˈinotoˈa sa Jesus Christ.
24 Leˈa fuana muke faˈataˈinia na alafeˈanga
kamu fuada, fasi ˈiri na ngwae faˈamamana ki
taˈifau, kira ka sai leˈa ana baˈatafeˈanga kaimili
fuamuˈa nia mamana.

9

Kwaiˈafiˈanga fuana ngwae neˈe kira faˈamamana ki

1 Aia, noaˈa naisi boˈoboˈo goˈo fuana
kerekereˈa fuamuˈa sulia na kwaiˈafiˈanga
neˈe kuke baˈa kwatea kwau fuana ngwae
faˈamamana ki neˈe kira dalaˈa ˈi Judea, osiˈana
nau ku saiana neˈe kamu talaˈae fuana fikulana
mani fuada.
2 Nau ku saiana kaumulu oga liu goˈo amuˈa
na kwaiˈafiˈanga. Ma nau ku baˈatafe kamu
fuana ngwae ki ˈi Masedonia, nau ku ˈuri, “Na
ngwaefuta kia ki saena abaˈi kula ˈi Gris, ana
etangilana maˈi ana faˈi ngali ba sui kwau,
kira sasi akaˈu fuana kwatelana mani fuana

kwaiˈafiˈanga.” Ma ana kaidaˈi ngwae ˈi Masedonia ki rongoa na ru neˈe, na ˈorolada logo ka oga fuana kwaiˈafiˈanga.

3 Aia, nau ku baˈatafe kamu fuana ngwae ˈi Masedonia ki neˈe muka sasi akaˈu naˈa ana fikulana mani. ˈUnaˈeri, ana kaidaˈi neˈe, nau ku fiˈi kwatea kwau siaumulu na ngwae asina baera ki, fasi ˈiri kika ˈafi kamu ˈuana faˈasuilana fikulana mani, ˈasu ˈubani na baˈatafeˈanga nau fuamuˈa noaˈa kasi mamana.

4 Ma diˈia noaˈa kamu kasi sasi akaˈu, ma diˈia ti ngwae faˈamamana ˈi Masedonia kira ke leka maˈi faˈi nau kaidaˈi nau ku leka kwau siamuˈa, ma kira ke lisia neˈe noaˈa kamu kasi sasi akaˈu ana mani kaumulu, kaimili ke ˈeke sulia na manata fitoˈo ˈanga kaimili ana kaumulu. Ma kaumulu bore muke baˈa ˈeke liu logo.

5 Nia neˈe, nau ku saea fasi nia leˈa fuana nau ku kwatea naˈa kwau na ngwae asina neˈeri ki fasi ˈiri kira ka leka kwau siamuˈa ˈi naˈo, ˈiri kika ˈafi kamu fuana na sasi akaˈu ˈanga ana mani ba kamu eta fataˈa ˈania. ˈUnaˈeri, na kwateˈa kamu ke tua masia kaidaˈi nai leka kwau. Ma ngwae ki taˈifau kira ka saiana kaumulu kwatea na mani neˈeri sulia na kwaiogai ˈanga kamu talamuˈa, ma noaˈa laˈu sulia ta ngwae neˈe suˈumaˈi kamu.

6 Aia, noaˈa kamu kasi manata bura ana tae ba na tarifulaˈa nia saea: Diˈia kulu fasia na maga ru tiˈitiˈi ki, ru tiˈitiˈi logo neˈe kuke baˈa gonia. Ma diˈia kulu fasia na ru ˈoro ki, na ru ˈoro ki logo neˈe kuke baˈa gonia.

7 Nia neˈe, ngwae ki taˈifau kira ka kwatea tae neˈe kira saiana nia leˈa. Ma noaˈa ˈiri leˈa fuana

ta ngwae ka kwatea tae neˈe noaˈa nia kasi oga kwatelana. Ma noaˈa kasi leˈa fuana ta ngwae ka kwatea sulia nia fia fasi kira suˈumaˈinia. Osiˈana God saeleˈa fuana ngwae neˈe saeleˈa fuana kwateˈa.

8 Ma God totolia kwatelana ru ˈoro ki fuamuˈa liufia tae neˈe kamu boˈoboˈo ˈuani, fasi ˈiri ana kaidaˈi ki taˈifau muke baˈa toˈo ana ru ki taˈifau neˈe kamu boˈoboˈo ˈuani, ma muke toˈo ana na ru ki logo fuana kwatelana fuana ˈafilana laˈu ti ngwae.

9 Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea,

“Kira ka kwate doe liu fuana ngwae dalaˈa ki, ma God noaˈa kasi takadalafa kwaiˈafiˈanga kira.”

10 Ma God nia neˈe kwatea na maga ru ki fuana ngwae neˈe fasi ru, ˈiri ka alua fanga. Ma ka ˈunaˈeri logo, God ke baˈa kwatea na ru ki fuamuˈa, fasi ˈiri muke kwatea ti ru fuana ngwae neˈe kira toˈo ana ˈafitaˈiˈanga. Ma kamu ke baˈa toˈo ana na ru leˈa ˈoro ki logo, diˈia na ngwae neˈe fasia na maga ru ki ke baˈa gonia na fanga ˈoro ki.

11 Sulia ana kaidaˈi ki taˈifau, God kwate kamu ka toˈo ana ru ki neˈe bolo fuana ˈafilana ngwae ki, fasi ˈiri kira ka baˈatafea God fuana kwaiˈafiˈanga neˈe kamu ke baˈa kwatea ma kira ke baˈa ngalia faˈasi kaimili.

12 Na ru neˈe kamu kwatea, nia ke baˈa ˈafia na ngwae God ki, ma nia kwatea na ngwae ˈoro ki logo kira ka baˈatafea God.

13 Kamu ke baˈa faˈa ˈinotoˈa God ˈania kwateˈa doe kamu ki. Na kwateˈa doe kamu ki

fuada ke baˈa faˈataˈinia neˈe kamu roˈo sulia na Faˈarongoˈa Leˈa sa Christ.
14 Ma kira ke foˈo fuamuˈa ˈani alafeˈanga osiˈana na alafeˈanga God neˈe nia faˈataˈinia fuada ˈani kamuˈa.
15 Aia, kulu ka baˈatafea God sulia na Ngela nia. Osiˈana nia naˈa neˈe kwateˈa leˈa ka tasa liu neˈe God kwatea fuaka. Noaˈa ta alaˈanga kasi bolo fuana fadalana kwateˈa neˈeri.

10

Sa Paul ke baˈa kwatea kwaˈikwaˈinga fuana ngwae faˈamanata rora ki ˈi Korint

1 Aia, nauˈa sa Paul, nau ku amasi kamu ˈani taˈi ru. Nau ku amasi kamu ˈani falafala ana enoenoˈanga diˈia logo falafala sa Jesus Christ, sui bore ˈana ti ngwae amuˈa kira ka saea nau ku maˈu ma nau ku enoeno ana kaidaˈi nau ku tua faˈi kaumulu, bore ma fatalaku nia ngasingasiˈa ana kaidaˈi nau ku tua tau faˈasi kamu ma nau ku kerekere kwau.
2 Nau ku amasi kamu, muke faˈasaga na abulalamuˈa, ˈiri na fatalaku fuamuˈa noaˈa kasi ngasingasiˈa ana kaidaˈi nau ku dao kwau siaumulu. Sulia nau ku saiana nau ku bolo fuana dalelana na ngwae neˈe kira saea kaimili leka goˈo ˈaimili sulia na falafala taˈa saena magalia.
3 Nia mamana kulu tua ˈua saena magalia. Bore ma ana kaidaˈi kaimili fuˈa faˈinia na malimae kaimili ki, kaimili kasi fuˈa ˈani falafala taˈa ki saena magalia.
4 Sulia na raˈunga neˈe kami fuˈa ˈani noaˈa laˈu faˈasia ngwae ki. Bore ma na raˈunga kami ki leka lala maˈi faˈasia God neˈe kwatea na

ngasingasi ˈanga fuaimili fasi ˈiri kami ka faˈalia na ru ngasingasiˈa malimae kaimili ki. Kaimili saiana liufilana na manataˈanga ˈosoˈoso ki,

5 ma kami ka saiana osilana faˈamanataˈanga ˈosoˈoso neˈe ngwae lafe ki kira alua fuana fonelana na ngwae ki ˈiri kira kasi saiana God. Ma kaimili ka saiana liufilana na manataˈanga rora ngwae ki, ma kami ka olisida ˈiri kira ka roˈosulia na fatalana sa Jesus Christ.

6 Ma ana kaidaˈi kamu faˈataˈinia neˈe kamu roˈosulia taˈifau naˈa alaˈanga kaimili ki, kami sasi akaˈu fuana kwatelana kwaˈikwaˈinga fuana sa tai amuˈa neˈe noaˈa kasi roˈosuli kami.

7 Fuila kamu ka saiana tae ki neˈe fuli ˈi safitamuˈa. Ta ngwae amuˈa neˈe fia nia na ngwae rao sa Jesus Christ, leˈa fuana nia ka sai logo aimili neˈe ngwae rao mamana sa Jesus Christ ki.

8 Sulia na Aofia kwatea mamanaˈanga fuaimili ˈuana talaˈi lamuˈa. Ma nia ka baˈe kaimili fuana ˈafilamuˈa, ma noaˈa laˈu fuana faˈalilamuˈa. Nau ku fata lafu nau sulia na ngasingasiˈanga na Aofia kwatea fuaimili. Sui bore ˈana ka ˈunaˈeri, nau kusi ˈeke goˈo.

9 Noaˈa nau kusi oga muke manata fasi nau ku faˈamaˈu kamu ˈani kerekereˈa ki neˈe nau ku sasi fuamuˈa,

10 osiˈana ti ngwae kira fata ˈuri, “Na kerekereˈa sa Paul ki nia ngasingasiˈa. Bore ma ana kaidaˈi nia tua faˈi kulu, nia maˈumaˈula ma noaˈa kasi sai goˈo ana alaˈanga.”

11 Aia, na ngwae neˈe saea ru neˈeri, nia leˈa fuana nia ka saiana na tae neˈe kaimili fata ˈani ana kaidaˈi kaimili kerekere, nia bolo naˈa

faˈinia na tae ki neˈe kaimili ke sasiˈi ana kaidaˈi kaimili ke tua faˈi kamu.

12 Noaˈa kaimili kasi faˈabolotaˈi kaimili faˈinia na ngwae rao ba saea kira ˈinotoˈa liu. Ma kira ka fata lafuda talada ru noaˈa kasi bolo faˈinida!

13 Ma kaimili niniˈa, noaˈa kaimili kasi fata lafu kaimili faˈinia ta ngasingasiˈanga neˈe noaˈa kami ˈiri toˈo ana. Bore ma kaimili, mike lafu kaimili sulia raoˈa neˈe God arabaˈe kami fuana sasilana, ma kamuˈa neˈe ti ngwae logo ana raoˈa neˈeri.

14 Noaˈa kami kasi rora kaidaˈi kaimili saea neˈe kaimili toˈo ana ngasingasiˈanga fafi kamu, sulia kaimili na ngwae etaeta neˈe kami leka daofaˈi liu ˈuamuˈa faˈinia na Faˈarongoˈa Leˈa sa Jesus Christ.

15 Noaˈa kaimili kasi saea kaimili toˈo ana mamanaˈanga fafia na raoˈa neˈe ti ngwae matamata sasia saena maˈe fanoa ki neˈe God noaˈa kasi baˈe kaimili ˈuana. Ma kamuˈa ti ngwae neˈe God baˈe kaimili fuamuˈa, kaimili oga na faˈamamanaˈanga kamu ka doe ma ka ngasingasiˈa. Ma kaimili ka oga logo sasilana na raoˈa doe ka tasa faˈi kamu.

16 Ma buri ˈana neˈe kaimili rao logo faˈi kamu, kami ka daraninia fanoa ki fuana faˈatalongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa. Ma noaˈa kami kasi oga mika saea kami toˈo ana mamanaˈanga fafia na raoˈa neˈe ti ngwae matamata sasia ana maˈe fanoa neˈe God asungaˈinida ˈuana.

17 Sulia na Kerekereˈa Abu ba saea, “Diˈia ta ngwae oga ka fata lafu nia, nia ka fata lafua goˈo ˈana sulia tae neˈe God sasiˈi.”

18 Ma na ngwae neˈe fata lafu nia talana,
nia noaˈa kasi toˈo ana ˈinotoˈanga. Bore ma
na ngwae neˈe God nia alafafia, nia na ngwae
ˈinotoˈa mamana.

11

Na ngwae ˈosoˈoso neˈe kira saea kira na ngwae lifurongo mamana ki

1 Sui bore ˈana nau ku fia noaˈa nia kasi totolia
fuana ngwae ka fata sulia niaˈa talana, nau ku
oga muke mabetau basi faˈi nau, kaidaˈi nau ku
fata suli nau talaku.
2 Nau ku manata ˈabera suli kaumulu, diˈia
logo neˈe God manata ˈabera amuˈa. Sulia
kaumulu diˈia ta kini sariˈi laˈulaˈu ba nau ku
alu fafia masia daolana maˈi sa Jesus Christ. Aia,
na sariˈi neˈe kira alu fafia fuana na ˈafeˈa, nia
ka tua faˈasia na ngwae matamata ki.
3 Nau ku manata ˈabera suli kamu, ˈasu
mu kata faˈamamana ana faˈamanataˈanga ti
ngwae, ma na alafeˈanga kamu fuana sa Jesus
Christ ka takalo, diˈia ba ˈi Eve ˈua naˈa maˈi nia
faˈamamana ana sokeˈa na loi.
4 Nau ku manata ˈabera amuˈa, ˈasu
ˈubani ˈaliˈali mu kata faˈamamana ana na
faˈamanataˈanga neˈe matamata faˈasia na
faˈamanataˈanga kaimili. Sulia diˈia ta ngwae
leka kwau siaumulu, ma nia ka faˈarongo
ˈani faˈarongoˈanga matamata sulia sa Jesus,
kaumulu kata fiˈi faˈamamana goˈo ˈaumulu
ana. Ma kaumulu ka maˈudi ˈuana ngalilana
ta mangoˈi ru neˈe matamata faˈasia na Anoˈi
ru Abu neˈe kamu ngalia ana kaidaˈi kaimili
faˈarongo ˈani.

5 Aia, ma na ngwae neˈe kira leka kwau
siaumulu ki, ma kika saea kira na lifurongo
talingaˈi ki, nau kusi manata goˈo fasi kira
talingaˈi ka liufi nau.
6 Sui bore ˈana noaˈa naisi saiana alaˈanga
leˈa, nau ku saiana ru ˈoro ki ana Faˈarongoˈa
Leˈa. Kaumulu saiana na ru neˈeri, osiˈana
kaimili faˈamanata kamu ana kaidaˈi ˈoro ki.
7 Ana kaidaˈi nau ku faˈarongo ˈani
Faˈarongoˈa Leˈa God fuaumulu, noaˈa naisi
gani kaumulu ˈuana ta folifoliˈa, ma ta taˈi
maga mani bore ka noaˈa goˈo. Ma ana kaidaˈi
nau ku tua siaumulu, nau ku faˈatiˈitiˈi nau
fasi ˈiri kaumulu ka ngalia ˈinotoˈanga. Faˈuta,
kaumulu fia fasi nau ku sasi rora neˈeriˈa?
8 Ana kaidaˈi nau ku faˈamanata kaumulu,
ti ngwae neˈe kira faˈamamana saena fanoa
matamata ki, kira foli nau. Nia neˈe, nau
ku ngalia ru ki faˈasida, fasi ˈiri nau ku ˈafi
kaumulu.
9 Ma ana kaidaˈi nau ku tua faˈi kaumulu, diˈia
nau ku oga ta mani, noaˈa naisi gani kaumulu
goˈo ˈuana. Ma na ngwae asina ki neˈe kira leka
maˈi faˈasia ˈi Masedonia neˈe kira kwatea ru
neˈe nau ku ogaˈi ki. Noaˈa naisi gani kaumulu
ˈuana ta ru, ma noaˈa naisi baˈa gani.
10 Ma nau ku fata lafu nau sulia nau kusi gani
kaumulu ˈuana ta ru. Ma ru neˈeri, nia ˈafitaˈi ka
rokisi ana ta kaidaˈi, sulia nau kusi baˈa ngalia
ta mani faˈasia ta ngwae saena abaˈi kula ˈi Gris
taˈifau. Na ru neˈeri nia mamana diˈia logo na
fatalana sa Jesus Christ neˈe nia mamana.
11 Sali kamu manata rora fasi nau kusi alafe
fuamuˈa sulia nau kusi ngalia mani faˈasi kau-

mulu. Bore ma God saiana neˈe nau ku alafe liu fuamuˈa.

12 Nai baˈa inaˈu goˈo ˈaku ana falafala neˈeri, fasi ˈiri na ngwae neˈe kira saea kira ngwae lifurongo ki, noaˈa kira kasi bolo faˈinia saelana na raoˈa kira neˈe leˈa ka diˈia na raoˈa kaimili.
13 Kira saea kira na lifurongo ki, bore ma kira noaˈa laˈu na lifurongo mamana sa Jesus Christ ki. Kira soke kaumulu ˈani raoˈa kira ki, ˈiri kamu ka manata fasi kira neˈe lifurongo ki.
14 Ma noaˈa nau kusi ˈarefo goˈo ana ru neˈe, sulia sa Saetan bore, nia saiana ka rokisi fasi ˈiri ka lia diˈia ta ˈainsel ana madakoˈanga.
15 Nia neˈe, noaˈa kulu kasi ˈarefo diˈia na ngwae rao sa Saetan ki logo, kira kwate ma kira talada ka lia diˈia ngwae rao mamana God ki. Kike baˈa ngalia naˈa kwaˈikwaˈinga doe neˈe bolo faˈi kira sulia na abula taˈangaˈa kira ki.

Sa Paul fata lafua sulia ru ki faˈataˈinia nia ngwataˈutaˈu

16-17 Sui bore ˈana nau noaˈa kusi oga fata baˈalafeˈa, niniˈari nai baˈa fata lafu nau suli nau talaku. Kaidaˈi nau ku fata suli nau talaku ˈunaˈeri, ti ai aumulu fia fasi nau ku alaˈa diˈia ngwae boleboleˈa ki, nama nau noaˈa kusi alaˈa sulia tae neˈe na Aofia saea. Sui bore ˈana muka manata ˈunaˈeri, rongo basi sulia tae neˈe nai saea.
18 Buri ˈana kaidaˈi neˈe ti ngwae kira fata lafu kira talada, kamu ba roˈo logo sulida. ˈUnaˈeri kaumulu taˈifau muke fafarongoa basi ru neˈe nai saea fuamuˈa sulia nauˈa talaku.

19 Ma kaumulu fia fasi kamu saiˈi ru liu, bore
ma kamu ka maˈudi fuana rongolana ngwae
neˈe alaˈalada noaˈa kasi bolo.
20 Kaumulu ka alaˈanida goˈo amuˈa fuana
kira ka ˈaˈana fafi kaumulu, ma kira ka ngalia
na ru kaumulu ki, ma kira ka soke kaumulu, ma
kira ka fata lafuda talada, ma kira ka faˈa ˈekeˈa
kaumulu ˈani kwaˈi bokotalana maamuˈa.
21 Kaimili noaˈa kasi sasi ˈunaˈeri amuˈa. Ma
faˈuta neˈe kaumulu ka fia fasi kaimili rora, sulia
kami kasi sasi ˈunaˈeri aumulu?

Na ngwae neˈe fia kira ta lifurongo talingaˈi ki,
kira fata lafu kira talada. Ma nauˈa logo, nai fata
lafu nau ka diˈida logo, sui bore ˈana noaˈa kasi
leˈa fuana fataˈa ˈunaˈeri.
22 Aia, kira saea kira ngwae ˈi Jiu ki. Ma nauˈa
ta ngwae Jiu logo. Kira saea kira kwalafa sa
Israel faˈinia sa Abraham. Ma nauˈa ta ngwae
logo ana kwalafa sa Israel faˈinia sa Abraham.
23 (Nau naisi oga fata lafu laku sulia nauˈa
talaku ˈuri.) Kira saea kira ngwae rao sa Jesus
Christ ki. Bore ma nauˈa naˈa neˈe ngwae rao
leˈa sa Jesus Christ ka liufida. Sulia nau ku rao
ngasingasiˈa ka liufida, ma ngwae ki kika alu
nau saena luma ni lokafo ana kaidaˈi ˈoro ki ka
liufida, ma ngwae ki ka nangasi nau ana kaidaˈi
ˈoro ki ka liufida, ma karangi nau ku mae ana
kaidaˈi ˈoro ki ka liufida.
24 Lima kaidaˈi ki na ngwae doe Jiu ki kira
nangasi nau ˈania uulu akwala ma siko faˈi
kwaˈinga.
25 Ma uulu kaidaˈi ki na ngwae doe ˈi Rom
ki kira nangasi nau ˈani maˈe ˈai. Ma ana taˈi
kaidaˈi, ti ngwae kira iliili ˈuana saungilaku ˈani

ˈuilaku ˈani fau ki. Ma uulu kaidaˈi ki na faka neˈe nau ku leka ˈani ka kuru faˈi nau, ma ana taˈi kaidaˈi nau ku tua saena asi sulia taˈi rodo ma taˈi asoa.

26 Ma ana lekaˈa ˈoro nau ki, nau ku dao toˈona ˈafitaˈiˈanga ˈoro ki ana kafo afe ki, ma ana ngwae bilibili ki, ma sulia na ngwae Jiu ki, ma na ngwae kwaita ki neˈe kira malimaeˈa aku. Ma nau ku dao toˈona ˈafitaˈiˈanga saena fanoa doe ki, ma saena abaˈi kula kwasi, ma saena asi logo. Ma ti kaidaˈi na ngwae neˈe soke ma kira ka saea kira ngwae faˈamamana ana sa Jesus ki, kira kwatea logo na ˈafitaˈiˈanga doe ki fuaku.

27 Nau ku rao ngangata liu, ma ti rodo noaˈa nau kusi maliu. Ma ti kaidaˈi nau kusi toˈo ana fanga ma noaˈa nau kusi kwaˈu. Ma ti kaidaˈi nau ku gwari sulia nau ku olidoko liu ana toro.

28 Noaˈa laˈu na ru neˈeri ki goˈo ˈana, sulia ana faˈi asoa ki taˈifau goˈo nau ku toˈo ana ˈafitaˈiˈanga osiˈana nau ku manata ˈabera sulia na fiku taˈi ngwae faˈamamana ki taˈifau.

29 Ma diˈia ta ngwae neˈe faˈamamana ma ka dao toˈona ˈafitaˈiˈanga sulia ilitoˈonga doe, nau ku toˈo ana ˈafitaˈiˈanga logo, sulia nau ku manata ˈabera ana niaˈa. Ma diˈia ta ngwae ka sasia ta ru taˈa, nau ku kwaimanatai.

30 Duˈungana kira suˈumaˈi nau ku fata lafu nau suli nauˈa talaku, nau ku fata sulia na ru ki neˈe faˈataˈinia nau ta ngwae ngwataˈutaˈu.

31 God na Maˈa na Aofia kia sa Jesus, nia saiana tae neˈe nau ku saea nia mamana. Nau ku oga ngwae ki taˈifau kira ka baˈatafea God tua tua firi.

32 Ana kaidaˈi nau ku tua ˈi Damaskas, na
ngwae neˈe sa Aretas na tatalafaˈa filia ˈuana
gwaungaˈinga fafia fanoa neˈeri, nia ka kwatea
ngwae ana fuani oro ki kika folo ˈafia na maˈe
tafa ki ana maˈe fanoa neˈeri, fasi ˈiri kira ka dau
nau ana kaidaˈi nau ku ruˈu ˈi maa.
33 Bore ma ti ngwae kira kwaiˈafi aku, kira ka
alu nau saena kukudu doe, ma kira ka faˈakoso
nau sulia na maa ˈolofolo ana ˈodoa neˈeri ˈuana
ˈi maa, ma nau ku tafi.*

12

Na ru God faˈataˈiniˈi fuana sa Paul ki

1 Kira suˈumaˈi nau ku fata lafu nau suli nauˈa
talaku, bore ma fataˈa ˈunaˈeri noaˈa nia ˈiri
faˈamamana neˈe nauˈa na lifurongo. Sui bore
ˈana ka ˈunaˈeri, nau ku fata sulia na ru na Aofia
nia faˈataˈiniˈi fuaku.
2 Aia, na akwala ma fai faˈi ngali sui naˈa,
God ka ngali nau ˈuana kula neˈe God tua ana
ˈi langi. (Aia, nau ku kina bore na noniku logo
taka neˈe dao ˈi neˈeri, nama God goˈo ˈana taka
neˈe faˈataˈinia ru neˈe ki fuaku, sulia taˈifilia
God goˈo neˈe saiana.)
3-4 Aia, nau ku saea laˈu, nau ku sai goˈo ana
God nama neˈe ngali nau ˈuana ˈi langi. (Ma
nau kusi saiana na noniku dao logo ˈi neˈeri
taka, nama God goˈo neˈe faˈataˈinia fuaku, sulia
taˈifilia God neˈe saiana.) Aia, ma ana kaidaˈi
neˈe nau ku tua ˈi langi, nau ku rongoa na ru ni
ˈarefoˈanga ki ma ka ˈafitaˈi ta ngwae ka saea
ˈani alaˈanga saena magalia neˈe.

---

* **11:33** lisia nunuˈi ru ana Acts 9:25

5 Na lialiata neˈeri ru fuana fata lafulaka
faˈinia. Bore ma nau noaˈa kusi sasi ˈunaˈeri.
Sulia na ru neˈe nau ku fata lafu nau sulia na ru
neˈe faˈataˈinia fasi nauˈa ngwae ngwataˈutaˈu.
6 Ma diˈia nau ku oga tafelaku, nia totolia
fuaku nau ku fata ˈunaˈeri sulia na fatalaku nia
mamana. Bore ma, noaˈa nau kusi tafe nau, sulia
noaˈa nau kusi oga ngwae ki kira ka fia fasi nauˈa
na ngwae doe liufia na ru neˈe kira lisia nau ku
sasiˈi ki, ma na ru neˈe kira ka rongoa nau ku
saeˈe ki.
7 Aia, God alaˈania naˈa mataˈinga fuaku ˈiri
noaˈa naisi fata naunau sulia na ru leˈa ˈoro neˈe
nau ku lisida ˈi langi ki. Ma na mataˈinga neˈe,
sa Saetan neˈe sasia ˈiri ka faˈafii nau fasi ˈiri
nau kusi naunau.
8 Ma uulu kaidaˈi ki neˈe nau ku foˈo, ma nau
ku amasi na Aofia ˈiri nia ka lafua.
9 Bore ma nia olisi nau ka fata ˈuri, “Na
kwaiˈofeˈanga nau taˈifilia, nia na ru neˈe ˈoko
boˈoboˈo ˈuana. Sulia diˈia ˈoko ngwataˈutaˈu,
na ngasingasiˈanga nau fuana ˈafilamuˈa ke
baˈa doe ka tasa.” Sulia ru neˈeri, nau ku
saeleˈa liu, ma nau ku fata lafu nau sulia na
ngwataˈutaˈunga nau, ˈiri na ngasingasiˈanga sa
Jesus Christ ka kwaiˈafi aku.
10 Nau ku saeleˈa goˈo ˈaku fafia na
ˈafitaˈiˈanga nau ki sulia sa Jesus Christ. Nau ku
saeleˈa goˈo ˈaku diˈia kira ka fata faˈali nau,
nama kira ka faˈakaisi nau. Nia leˈa goˈo ˈana
diˈia nau ku toˈo ana ngwataˈutaˈunga, sulia
ana kaidaˈi nau ku ngwataˈutaˈu, sa Jesus Christ
nia ka faˈangasingasi nau.

Sa Paul ka manata ˈabera fuada ngwae ˈi

Korint ki

11 Aia, nia noaˈa kasi totoli nau fuana fata
lafulaku, bore ma kaumulu neˈe kwate ma nau
ku fata ˈunaˈeri. Fuila kaumulu ka baˈatafe nau
goˈo ˈaumulu. Sui bore ˈana nau na ngwae goˈo
aku, na ngwae ba kira saea kira ˈani lifurongo
talingaˈi ki, noaˈa kira kasi doe ka liufi nau.
12 Ana kaidaˈi nau ku rao ˈi safitamuˈa ˈania
mabetauˈa, God sasia na ru faˈanadaˈa ˈoro ki
ˈani nau. Ma na ru neˈeri ki, nia ka faˈataˈinia
neˈe nauˈa na ngwae lifurongo mamana.
13 Na ru nau ku sasia fuamuˈa ki, nia diˈia
ru neˈe nau ku sasia fuana fiku taˈi ngwae
faˈamamana ki taˈifau. Taˈi ru neˈe kasi diˈia na
ru nau ku sasia ana fanoa matamata ki: Nau kusi
gani ta mani aumulu fuana ˈafilaku. Ma kau-
mulu saea nau ku sasia ru taˈa aumulu ˈunaˈeri,
bore ma noaˈa naisi fata ni kwaimanataiˈanga
ana kaidaˈi neˈeri fasi ˈiri muke rufuanata nau.
14 Ana kaidaˈi neˈe, nau ku sasi akaˈu naˈa ˈiri
nai dao laˈu toˈomulu ana uula kaidaˈi. Ma nia
diˈia logo ˈi naˈo, noaˈa nau kusi gania ta mani
faˈasi kamu. Sulia noaˈa naisi oga goˈo na mani
kamu ki. Na ru nau ku oga lala neˈe ˈiri kamu
ke saeleˈa kaidaˈi nai dao kwau. Nau ku diˈia
ta maˈa fuaumulu, sulia nau ku kwaiˈafi kamu
ˈuana faˈamamanaˈanga ana sa Jesus Christ. Ma
noaˈa kasi bolo fasi ˈiri neˈe ngela ki kira ka
kwate mani fuana maˈa kira, ma ka leˈa fuana
maˈa ka kwate mani fuana ngela nia ki.
15 Ma diˈia nau ku kwatea na ru nau ki
taˈifau faˈi nau talaku logo ˈuana ˈafilamuˈa,
nau ku saeleˈa goˈo ˈaku. Faˈuta, na alafeˈanga
kaumulu fuaku tiˈitiˈi goˈo ˈana, sulia na alafe
ˈanga nai fuaumulu nia gwaˈilinga?

16 Aia, kaumulu saiana noaˈa naisi gania ta
mani faˈasi kamu. Bore ma na malimae nau ki
kira fata ˈuri, “Sa Paul toˈo ana taˈi manataˈi
ngwae ago fuana ˈosolamuˈa.”
17 Ma kaumulu saiana na alaˈanga neˈeri noaˈa
kasi mamana. Ma noaˈa nau kusi baˈeda kwau
ngwae ki siaumulu fuana ˈaurafulamuˈa ˈuana
mani.
18 Nau ku amasia sa Titus ˈiri nia leka kwau
siamuˈa, ma nau ku kwatea kwau taˈi ngwae
asina laˈu faˈinia. Ma kaumulu sai mamana ana
sa Titus kasi obosi kamu goˈo ˈuana ta mani. Ma
kaumulu saiana sa Titus faˈi nau, keroˈo sasia na
ru saga ki neˈe bolo ma ka saga taˈifau goˈo.
19 Sali kamu fia fasi kami alaˈa ˈunaˈeri fuana
fonelamiˈa talamiˈa. Aia, na manataku noaˈa
kasi ˈunaˈeri. Sulia God saiana na ru neˈe kami
saeˈe ki, nia leka sulia na ru neˈe sa Jesus Christ
nia oga kami ka saeˈe ki. Kwaima leˈa nau kina
ˈae, na ru ki taˈifau neˈe kaimili sasiˈi, kaimili
sasiˈi fuana ˈafilamuˈa.
20 Nau ku manata ˈabera, ˈasu ˈubani nau kutu
leka kwau, nau ku lisia na abulaˈanga kamu
ki ka matamata faˈasia na ru neˈe nau ku oga.
Ma diˈia nia ˈunaˈeri, nai kwatea kwaˈikwaˈi
ˈanga fuamuˈa, ma noaˈa kamu kasi saeleˈa
sulia. Nau ku manata ˈabera ˈasu ˈubani ti
ngwae ˈi loˈoba kira kata olisuˈusuˈu, ma kira
ka kwaimamagolai, ma kira ka saetaˈa, ma kira
ka manata guˈuguˈu, ma kira ka fata taˈa, ma
kira ka alaˈa sulia ngwae matamata ki, ma kira
ka lafe, ma na falafala kira ki noaˈa kasi saga.
21 Ma nau ku manata ˈabera ˈasu ˈubani nau
kutu leka laˈu maˈi, ma God ka sasia nau ku ˈeke
suli kaumulu. Ma nai baˈa angi sulia na ngwae

ˈoro aumulu, kira sasia ru taˈa ki, ma noaˈa kira kasi kakari alifaˈi faˈasia na kakabaraˈanga kira ki.

13

1 Aia, nai baˈa dao kwau siaumulu uula kaidaˈi. Na Kerekereˈa Abu ba saea, “Noaˈa kamu kasi matalangani ta ngwae leleka muke rongoa ta ro ngwae nama ta uulu ngwae neˈe fata mamana sulia tae neˈe nia sasia.”
2 Ana ruana kaidaˈi nau ku leka maˈi, nau ku faˈabasua na ngwae ki amuˈa neˈe abulalada taˈa. Ma ana kaidaˈi neˈe, nau ku faˈabasuda logo saena kerekereˈa neˈe. Ma ana kaidaˈi nai baˈa dao maˈi siaumulu, noaˈa ta ngwae neˈe sasia ta ru taˈa ka tafi faˈasia na kwaˈikwaˈinga nau fuana.
3 Ana kaidaˈi neˈeri, kamu ke baˈa sai leˈa ana sa Jesus Christ neˈe kwatea alaˈanga fuaku fasi ˈiri nau ku fata ˈania. Ma ana kaidaˈi nia ka sasia ta ru fuamuˈa, nia kasi ngwataˈutaˈu. Bore ma nia ka faˈataˈinia na ngasingasiˈa doe fuamuˈa.
4 Sulia sa Jesus Christ ngwataˈutaˈu kaidaˈi kira fotoˈia ana ˈai rara folo, nia ka tataˈe faˈasia na maeˈa sulia na ngasingasiˈanga doe God. Ma kaimili ka ngwataˈutaˈu logo diˈia sa Jesus Christ, bore ma kaimili ke baˈa toˈo ana ngasingasiˈanga doe God sulia sa Jesus Christ, ana kaidaˈi mike leka kwau siaumulu.
5 Nia leˈa fuamuˈa muke manata sulia na mauriˈa kaumulu ki, fasi ˈiri muka saiana na abulaˈanga kamu ki bolo fuana ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus Christ ki nama noaˈa. Kaumulu saiana sa Jesus Christ goˈo neˈe tua

saena maurilamuˈa. Ma diˈia noaˈa nia kasi tua saena maurilamuˈa, na faˈamamanaˈanga kaumulu ki noaˈa kasi mamana.
6 Nau ku oga muke saiana na faˈamamanaˈanga kaimili nia mamana.
7 Ma kami ka foˈosia God fasi ˈiri muke mango faˈasia abula taˈangaˈa. Ma noaˈa kami kasi foˈo goˈo ˈaimili ˈunaˈeri ˈiri ta ngwae ka fia fasi na raoˈa kaimili nia leˈa. Kami foˈo ˈunaˈeri ˈiri kaumulu ka sasia na ru saga, bore ˈana ti ngwae kira fia fasi na raoˈa kaimili na ru ˈoˈo goˈo ˈana.
8 Kaimili sasi goˈo na ru sulia faˈamanataˈanga mamana, ma noaˈa kami kasi uu fonea faˈamanataˈanga mamana.
9 Kaimili saeleˈa mika ngwataˈutaˈu, diˈia kamu ngasingasiˈa mamana. Ma kaimili foˈo fasi ˈiri muke faˈasaga abulalamuˈa taˈifau.
10 Nia neˈe sasi nau ku keresia naˈa ru neˈeri ki ana kaidaˈi nau ku tua tau kwau ˈua faˈasi kaumulu. Nau ku sasia fasi ˈiri ana kaidaˈi nau ku leka kwau siaumulu, nau kusi balufi kamu ˈani na ngasingasiˈanga neˈe na Aofia kwatea fuaku. Nia kwatea naˈa ngasingasiˈanga neˈeri fuaku ˈiri nau ku ˈafi kamu, ma noaˈa laˈu fuana faˈalilamuˈa.

Na alaˈanga ˈisi ki

11 Aia, ngwae asina kina ˈae, na ru neˈeri ki goˈo neˈe nau ku saea fuaumulu. Muke rokisia falafala kamu ki, ma muke fafarongoa na ru neˈe nau ku keresia kwau fuamuˈa, ma muke tua ˈani taˈi manata ˈi ngwae, ma muke tua ˈani aroaroˈa faˈi kamu talamuˈa. Ma God neˈe alafe fuaka ma ka kwatea aroaroˈanga, nia ke baˈa tua faˈi kamu.

12 Aia, muke faˈataˈinia naˈa alafeˈanga kaumulu ki fuaumulu kwailiu ana kaidaˈi muke lisi kaumulu kwailiu.
Na ngwae God ki taˈifau ˈi neˈe, kira kwatea na alaˈanga leˈa leˈa kira ki fuaumulu.
13 Ma nau ku foˈo fasi ˈiri na Aofia sa Jesus Christ ka kwaiˈofe aumulu, ma God ka alafe fuaumulu, ma na Anoˈi ru Abu ka tua faˈi kamu taˈifau.

Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga Kwara'ae

The New Testament and Genesis in the Kwara'ae language of the Solomon Islands

Niu Testament na Stat long langguis Kwara'ae

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwara'ae

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
100e8c4b-3c10-5adf-8b7e-9b5cdcfb9b38